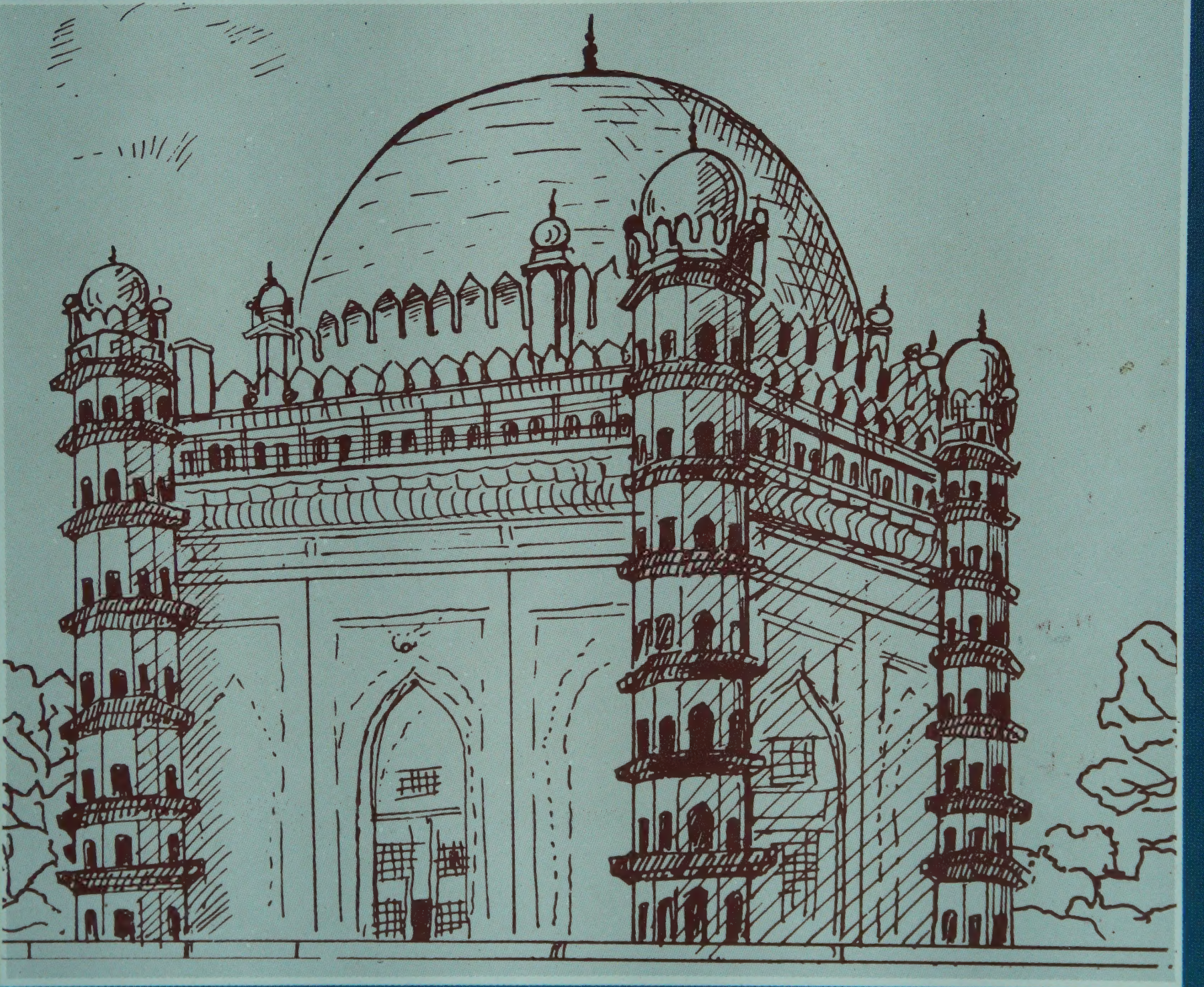

ಬಿಜಾಪುರ

ಬಿ. ಎಂ. ಹನೀಫ್

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ನವಸಾಕ್ಷರ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ

ಕುಲಪತಿಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಶ್ರೀ ಲಾಕೋಸ್ ವಲ್ಲತರ್ಯೆ ಐ. ಎ. ಎಸ್.

ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ಉನ್ನತ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರು

ಶ್ರೀಯುತರಾದ

ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ

ಎಚ್. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ

ಜಿ. ನಾರಾಯಣ

ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್

ಶಾಂತರಸ

ಕೆ. ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ

ಗೊ. ರು. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ

ಪಿ. ಎಸ್. ಶಂಕರ್

ಶಿವಶಂಕರ ಹಿರೇಮಠ

ಆರ್. ಎಸ್. ರಾಜಾರಾಮ್

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಲ್. ಜಿ. ಸುಮಿತ್ರ

ಸಂಪಾದಕ ಸಮಿತಿ

ಶ್ರೀಯುತರಾದ

ಎಸ್. ಜಿ. ನಾಗಲೋಟಿಮಠ

ಕೆ. ವಿ. ನಾರಾಯಣ

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ

ಕರೀಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿ

ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ

ಸಿ. ಆರ್. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್

ಬಿ. ಎ. ಶ್ರೀಧರ

ಲಿಂಗದೇವರು ಹಳೆಮನೆ

ಭ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ

ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರರಾವ್

ಭಕ್ತಪ್ರಿಯ

ಎಂ. ಪಿ. ಪರಮಶೇಖರಯ್ಯ

ಶ್ರೀಮತಿ ಉಷಾ ರಾಂಕುಮಾರ್

ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ
ನವಸಾಕ್ಷರ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ-೧

ಬಿಜಾಪುರ

ಬಿ. ಎಂ. ಹನೀಫ್

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಹಂಪಿ-೫೮೩ ೨೧೧

BIJAPURA : by B. M. Haneef, Published by The Director, Prasara, Kannada University, Hampi - 583 211, KARNATAKA.
First Impression 1994, Pp. ii + 26, Rs. 8.00

© Kannada University 1994

ಸಂಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿ
ಎಚ್. ಎಸ್. ಶ್ರೀಮತಿ
ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ವಿಭಾಗ

ಪ್ರಕಾಶಕರು
ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಹಂಪಿ - ೫೮೩ ೨೧೧

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ
ಕೆ. ಮಕಾಳಿ

ಬೆಲೆ : ರೂ ೮.೦೦

ಮುದ್ರಕರು
ವಿನಾಯಕ ಆಫ್‌ಸೆಟ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್,
೮/೧, ಮಾರೇನಹಳ್ಳಿ ೧ನೇ ಕ್ರಾಸ್, ೨ನೇ ಮೇನ್,
ಜೆ.ಪಿ.ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೭೮.
ಫೋನ್: ೬೪೨೧೦೨

ಬಿಜಾಪುರ

ಐದು ನದಿಗಳು ಹರಿಯುವ ಜಿಲ್ಲೆ ದೇಶದಲ್ಲೇ ವಿರಳ. ಅಂತಹ ಅಪರೂಪದ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಿಜಾಪುರ. ಕೃಷ್ಣಾ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ನದಿ. ಮಲಪ್ರಭಾ, ಭೀಮಾ, ಘಟಪ್ರಭಾ ಹಾಗೂ ಡೋಣಿ ಉಳಿದ ನದಿಗಳು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಿಜಾಪುರ. ಇಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕುಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು. ಬಿಜಾಪುರ, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಇಂಡಿ, ಸಿಂಧಗಿ, ಬೀಳಗಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಹುನಗುಂದ, ಬಾದಾಮಿ, ಜಮಖಂಡಿ ಮತ್ತು ಮುಧೋಳ - ಹೀಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ತಾಲೂಕುಗಳಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ರೈತಾಪಿ ಜನ ಹೆಚ್ಚು. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಸಬು. ಇಲ್ಲಿನದು ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣು. ಫಲವತ್ತಾದ ಜಮೀನು; ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿಯುವ ಜನ. ಮಳೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದರೆ 'ಬಂಗಾರದ ಬೆಳೆ' ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಳೆಯೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಿಜಾಪುರ ಬಹಳ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆ. ಜನ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಈ ಜಿಲ್ಲೆ ಏಕೆ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ? ಕಡಿಮೆ ಸಾಕ್ಷರತೆಯೂ ಹಿಂದುಳಿಯಲು ಒಂದು ಕಾರಣ. ಓದುಬರಹ ಬಂದರೆ ಸರಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳ ಫಲ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಹಂಚಬಹುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೆಲವೇ ಜನರಿಗೆ ಲಾಭ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಬಿಜಾಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಇದಕ್ಕೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪುಟಗಳು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತವೆ.

ವಿಜಯಪುರ ಎಂಬುದು ಮೂಲ ಹೆಸರು. ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈತ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ವಿಜಯಪುರ ರಾಜಧಾನಿ ಆಗಿತ್ತು. ದೇವಗಿರಿಯ ಸೇವುಣ ದೊರೆ ಜಯತುಗಿ ಎಂಬಾತನೂ ವಿಜಯಪುರವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಈತನ ಮಗ ಎರಡನೇ ಸಿಂಘನನು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಜಮೀನು ನೀಡಿದ್ದ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ.

ವಿಜಯಪುರವನ್ನು ಮೊದಲು ಯಾರು ಕಟ್ಟಿದರು ? ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆರಂಭದ ದೊರೆಗಳ ಮಂಡಲ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬ ಕಟ್ಟಿದ ಎಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಗಜಕನಹಳ್ಳಿ, ಬಜಕನಹಳ್ಳಿ, ಚಂದನಕೇರಿ, ಕ್ಯಾಡಗಿ, ಖಾತರಕೇರಿ, ಕುರುಬನಹಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಕುಜನಕುಟಿ ಈ ಏಳು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸೇರಿ ಬಿಜ್ಜನಹಳ್ಳಿ ಆಯಿತು. ಬಳಿಕ ಬಿಜ್ಜನಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ವಿಜಯಪುರ ಎಂದಾಯಿತು. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ವಿಜಯಪುರ ಬಿಜಾಪುರ ಆಗಿ ಈಗ ಬಿಜಾಪುರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಚರಿತ್ರೆ

ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಚರಿತ್ರೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಆದಿಲಶಾಹಿ ಮನೆತನ, ಮೊಗಲರು, ಪೇಶ್ವೆಯರು ಹೀಗೆ ಹಲವರು ಆಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎರಡು ರಾಜಮನೆತನಗಳು ತುಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು. ಮೊದಲನೆಯದು ಚಾಲುಕ್ಯರದು. ಎರಡನೆಯದು ಆದಿಲಶಾಹಿ ರಾಜರದು.

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅದನ್ನು ಬಾದಾಮಿ, ವಾತಾಪಿ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ವರಾಹ ಅಥವಾ ಹಂದಿ ಇವರ ರಾಜಚಿಹ್ನೆ. ಆರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಜಯಸಿಂಹ ಇವರ ಮೂಲಪುರುಷ. ಬಾದಾಮಿ ಈಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರವಾಸಿಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಕೋಟೆ ಇದೆ. ಒಂದನೇ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಎಂಬ ರಾಜ ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಅವನ ಬಳಿಕ ಎರಡನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಈತನು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ದೊರೆ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ದಂಡಯಾತ್ರೆ ನಡೆಸಿದನು. ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಹೆಸರುವಾಸಿ ಆಗಿತ್ತು.

ಚಾಲುಕ್ಯರು ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅವರು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಬೆಳೆಸಿದರು. ಈ ರಾಜರು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶೈವ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಬೆಳೆಸಿದರು. ಬಾದಾಮಿಯ ಮೇಣ ಬಸದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳ ಗುಹಾದೇವಾಲಯಗಳು ಸಾಲಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ತೆರಳಲು ಒಂದೇ ದಾರಿ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಹದಿನೆಂಟು ಕೈಗಳುಳ್ಳ ನಟರಾಜನ ಮೂರ್ತಿ ಅಪೂರ್ವವಾದುದು. ಈ ನಟರಾಜ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಭಂಗಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಿಲೆಯ ಅಪರೂಪದ ಗುಹಾದೇವಾಲಯಗಳು ಇವೆ. ಬಂಡೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಭೂತನಾಥ ಕೆರೆಯ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಬಾದಾಮಿ, ಐಹೊಳೆ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು, ಮಹಾಕೂಟ ಈ ಭಾಗದ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು. ಈಗಲೂ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವು ದೇವಾಲಯ ನಗರಗಳು. ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ಮಲಪ್ರಭಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಗಳಗನಾಥ ಹೀಗೆ ಒಂಬತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳ ಗುಂಪು, ನೋಡಲು ನಿಜಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬು.

ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಐಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಯಿತು. ಬಳಿಕ ಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪುರ

ಬಿಜಾಪುರ ನಗರ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಮನೆತನದ ರಾಜಧಾನಿ ಆಗಿತ್ತು. ಆದಿಲಶಾಹಿಯ ಮೊದಲ ದೊರೆ ಯೂಸುಫ್ ಬಿಜಾಪುರ ತಲುಪಿದ ಕಥೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿದೆ.

ಕಾನ್‌ಸ್ಟಾಂಟಿನೋಪಲ್ ಯೂರೋಪಿನ ಟರ್ಕಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ರಾಜಮನೆತನ ಒಂದಿತ್ತು. ಆ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಹಿರಿಯಮಗ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ರಾಜನೇ ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ರಾಜನ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಕೂಡದು ಎಂಬುದು ಅವರ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಯೂಸುಫ್‌ಖಾನ್ ಎಂಬ ಮಗನನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಕೊಲ್ಲಲು ರಾಜ ಆದೇಶ ನೀಡಿದ. ಆದರೆ ರಾಣಿಗೆ ಯೂಸುಫನ ಮೇಲೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿ. ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಯೂಸುಫನನ್ನು ದೇಶದ

ಹೊರಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದಳು. ಆಗ ಬೀದರದಲ್ಲಿ ಸುಲ್ತಾನ ಮೊಹಮದ್ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದ. ಮಗುವಾಗಿದ್ದ ಯೂಸುಫನನ್ನು ಯಾರೋ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಗುಲಾಮನನ್ನಾಗಿ ಮಾರಿದರು. ಯೂಸುಫ್‌ಖಾನ್ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದು ಸುಲ್ತಾನನ ನೆಚ್ಚಿನ ಬಂಟನಾದ. ಯೂಸುಫನ ಸಾಹಸವನ್ನು ರಾಜ ಮೆಚ್ಚಿದ. ಕೆಲವು ನಗರಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಇನಾಮು ನೀಡಿದ. ಬಳಿಕ ಬಿಜಾಪುರದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ. ಸುಲ್ತಾನನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ಯೂಸುಫ್‌ಖಾನ್ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಪ್ರಬಲನಾದ. ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜ ಎಂದು ಸಾರಿದ.

ಹೀಗೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲಶಾಹಿ ರಾಜರ ಕಥೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವರು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಸುಂದರ ಮಹಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಅರಮನೆ, ಮಸೀದಿ, ಸಮಾಧಿಗಳ ಶಿಲ್ಪವೈಭವ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮೇಲೆದ್ದಿತು.

ಇಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪವೈಭವವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಮಾತುಗಳು ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲ. ಗೋಲಗುಮ್ಮಟ, ಇಬ್ರಾಹಿಂ ರೋಜಾ, ಅಸರಮಹಲ, ಗಗನಮಹಲ, ಜಾಮಾಮಸೀದಿ, ಬಾರಾಕಮಾನ, ಮೆಹ್ತರ್‌ಮಹಲ, ಸಂಗೀತಮಹಲ, ಉಪ್ಪಲಿಬುರುಜು, ತಾಜ್‌ಬಾವ್ಡಿ, ಮುಲ್ಕ್‌ಮೈದಾನ ತೋಪು ಹೀಗೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಮಿಗಿಲು, ಸುಂದರ. ನಗರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಮಸೀದಿಗಳಿವೆ.

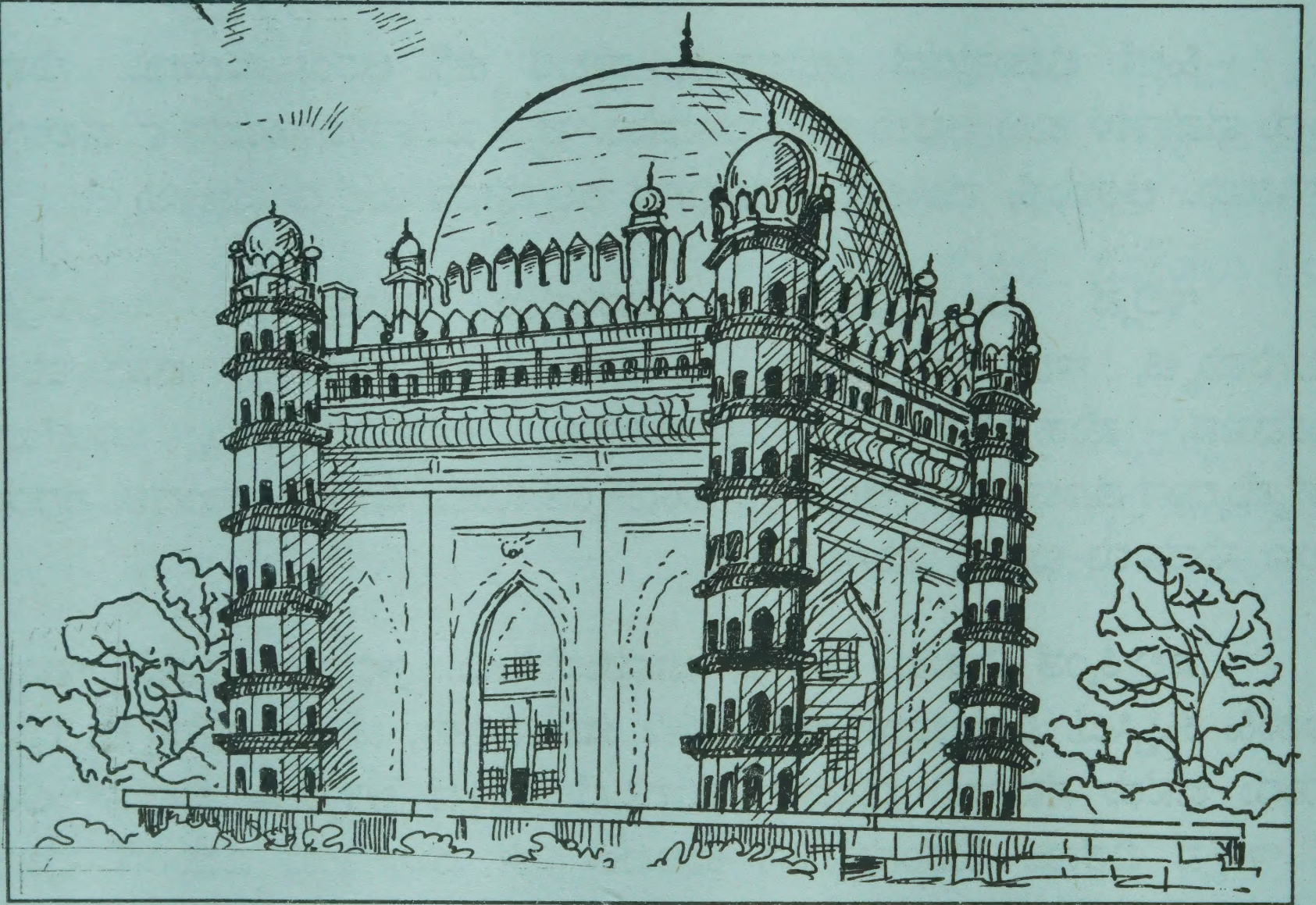
ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ವಿಶಾಲ ಮಸೀದಿ ಜಾಮಾಮಸೀದಿ. ಇದನ್ನು ಒಂದನೇ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ವಿಶಾಲವಾದ ಜಾಗ, ಏಳು ಕಮಾನುಗಳು, ಚಂದದ ಗುಮ್ಮಟ. ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ನಮಾಜು ಮಾಡಲು ಜಾಗವಿದೆ. ಚಿನ್ನದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕುರಾನ್ ಲಿಪಿಗಳ ಕೆತ್ತನೆ ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ. ಔರಂಗಜೇಬನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಮಸೀದಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ನಗರದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸುಂದರ ದರ್ಗಾಗಳಿವೆ. ಹಾಶಿಂ ಪೀರ್ ದರ್ಗಾ ಮತ್ತು ಜೋಡುಗುಮ್ಮಟ ಬಹಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದುದು. ಎಲ್ಲವೂ ಹಿಂದಿನ ಸಂತರ ಸಮಾಧಿಗಳು. ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರೀ ಅರಮನೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಈ ಅರಮನೆಗಳ ಚೆಲುವು ಈಗಲೂ ಕುಗ್ಗಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಅರಮನೆಗಳನ್ನು ಈಗ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳಾಗಿ ಬದಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಲವು ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಬಂಗಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅದಾಲತ ಮಹಲ್ ಈಗ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ನಿವಾಸ ಆಗಿದೆ. ಆನಂದಮಹಲ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಕಚೇರಿ ಆಗಿದೆ. ಚೇನೀಮಹಲ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಪೊಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಯ ನಿವಾಸ ಆಗಿದೆ. ಎರಡನೇ ಆಲಿ ಆದಿಲಶಾಹ ಪಾನಿಮಹಲ್ ಸಹಿತ ಭವ್ಯ ಅರಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ. ಈಗ ಅದು ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಜನ್ ಅವರ ಮನೆ ಆಗಿದೆ. ಔರಂಗಜೇಬನ ಈದ್ಗಾ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಈಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಪೊಲೀಸ್

ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿ ಇದೆ. ಮುಸ್ತಾಫಾ ಖಾನನ ಭಾರೀ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೃಹ ಈಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರಾಗೃಹವಾಗಿದೆ.

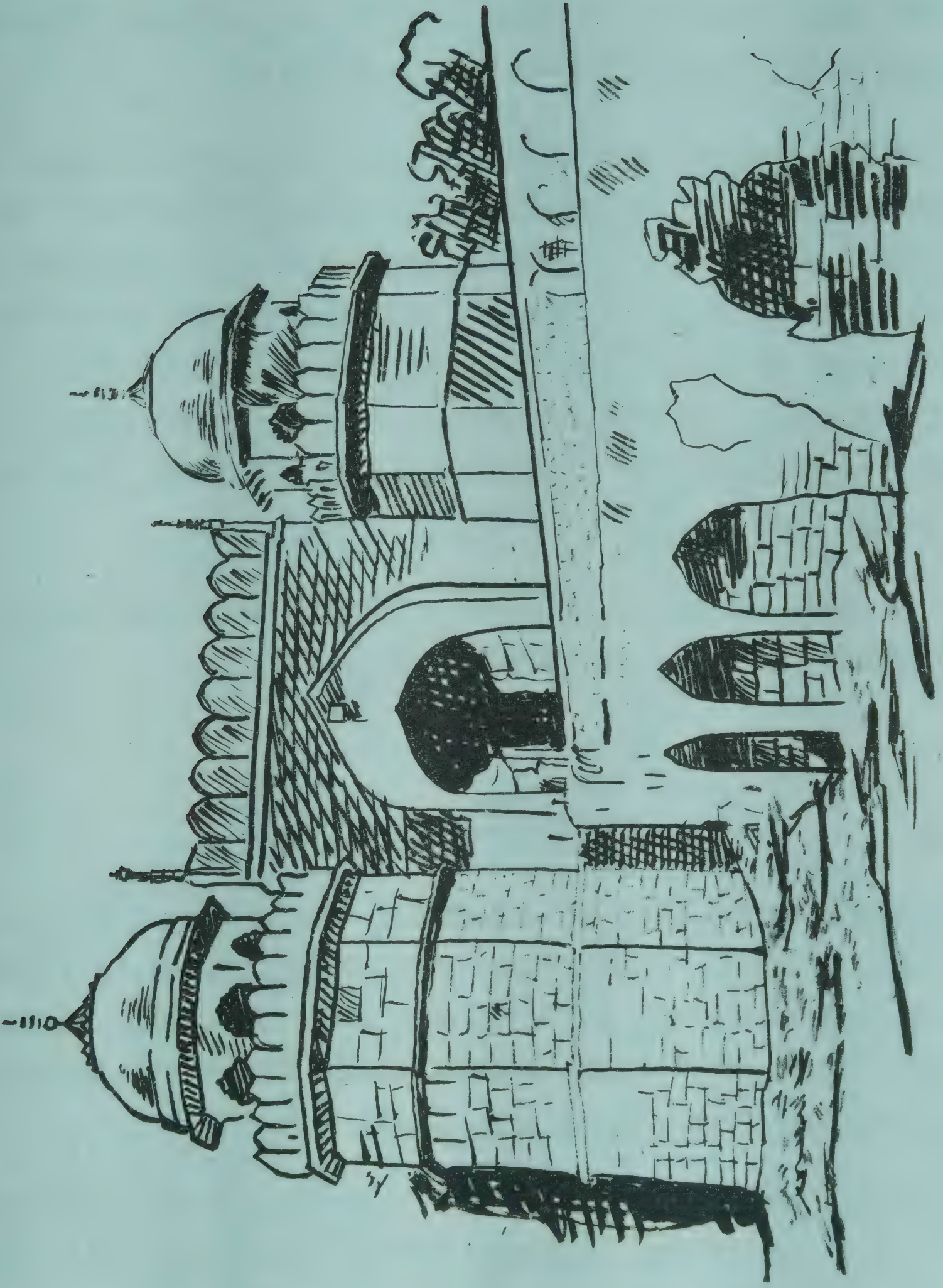
ಗೋಲಗುಮ್ಮಟ/ಇಬ್ರಾಹಿಂ ರೋಜ

ಗೋಲಗುಮ್ಮಟ

ಈಗಲೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಹಲವಾರು ಭವ್ಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಗೋಲಗುಮ್ಮಟ ಮತ್ತು ಇಬ್ರಾಹಿಂ ರೋಜ. ಇಬ್ರಾಹಿಂ ರೋಜದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಆದಿಲಶಾಹನ ಗೋರಿ ಹಾಗೂ ಸುಂದರ ಮಸೀದಿ ಇವೆ. ಈ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳ ಹೋಗಲು ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು, ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಮಿನಾರಗಳು. ಒಳ ಹೋದರೆ ಎಡಬದಿಗೆ ಸಮಾಧಿ ಇರುವ ಕಟ್ಟಡವಿದೆ. ಎಂಬತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸುಂದರ ಗುಮ್ಮಟ ಹಾಗೂ ಮಿನಾರಗಳು. ಇಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ಕುರಾನಿನ ಲಿಪಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಅನುಪಮ. ಎದುರಿಗೇ ಮಸೀದಿಯ ಕಟ್ಟಡ. ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಕಂಭಗಳು, ಮೇಲೆ ಭಾರೀ ಗುಮ್ಮಟ.

ಬಿಜಾಪುರದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು

ಈ ಮಸೀದಿಯ ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಡದ ಪೀಠದ ಕೆಳಗಡೆ ನೆಲಮಾಳಿಗೆ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ಸೈನಿಕರು ಅಡಗಿಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ನಗರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಸುರಂಗಮಾರ್ಗ ಇತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಆದಿಲಶಾಹಿ ದೊರೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತಾಜ್‌ಸುಲ್ತಾನಾಳ ಗೋರಿ ಎಂದು ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಆದರೆ ಆತನೇ ಮೊದಲು ತೀರಿಹೋದ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಡದೊಳಗಿನ ಗೋರಿಯನ್ನು ಅವನೇ ಮೊದಲು ಸೇರಿದ. ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ರಾಣಿ ಸತ್ತಳು.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅದ್ಭುತವಾದದ್ದು ಗೋಲಗುಮ್ಮಟ. ಮಹಮದ್ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಇದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಅಡಿ ಉದ್ದ, ಇನ್ನೂರು ಅಡಿ ಅಗಲದ ಭಾರೀ ಕಟ್ಟಡ. ನಾಲ್ಕು ಮಿನಾರಗಳು, ಮಿನಾರಗಳ ಒಳಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು ಇವೆ. ಮೇಲೆ ಹೋದರೆ ವಿಶಾಲ ಗುಮ್ಮಟ. ಗುಮ್ಮಟದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತುಲ ಆಕಾರದ ಹಜಾರ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತೆರನಾದ ಬೇರೆ ಹಜಾರವಿಲ್ಲ. ಗುಮ್ಮಟವೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಯಾವುದೇ ನೇರ ಕಂಭದ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಭಾರೀ ಗುಮ್ಮಟ ನಿಂತಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪಿಸುಮಾತು ಆಡಿದರೂ ಸಾಕು, ಹತ್ತು ಬಾರಿ ಮಾರ್ದನಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಎಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ಅಲ್ಲವೆ ?

ಈ ಭವ್ಯ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟ ಕಟ್ಟಲು ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಲು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ತಗುಲಿದೆ.

ಭದ್ರ ಕೋಟೆ

ಬಿಜಾಪುರ ನಗರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ. ಬಳಿಕ ಜಯತುಗಿ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ. ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಮನೆತನವೂ ಬಂತು. ಹೀಗಾಗಿ ನಗರದ ಸಂಪತ್ತು, ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸಿರಿವಂತರು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ನಗರ ಸೇರಿದರು. ನಗರದ ರಕ್ಷಣೆ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಆಲಿ ಆದಿಲಶಾಹನು ನಗರದ ಸುತ್ತ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ.

ನಗರದ ಸುತ್ತ ಕಟ್ಟಲಾದ ಭಾರೀ ಕೋಟೆ ಈಗಲೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯಾವ ವೈರಿಯೂ ಮುರಿಯಲು ಆಗದ ಕೋಟೆ ಇದು. ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಡಿ ದಪ್ಪದ ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆ. ಮೂವತ್ತರಿಂದ ಐವತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರ. ಸುತ್ತಲೂ ಒಟ್ಟು ತೊಂಬತ್ತಾರು ಬುರುಜುಗಳು. ಅದರ

ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ

ಮೇಲೆ ಫಿರಂಗಿಯ ಸಾಲು. ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ನಲವತ್ತರಿಂದ ಐವತ್ತು ಅಡಿ ಆಳದ ಕಂದಕ. ಈ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೊಸಳೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಕೋಟೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾಪೂರ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬಹಮನಿ ಅಗಸಿ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಾಗೇಟು ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮನಗೂಳಿ ಅಗಸಿ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಗಸಿ ಬಾಗಿಲು ಈಗಲೂ ಭದ್ರವಾಗಿವೆ. ಮಕ್ಕಾಗೇಟು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಅಗಸಿಗಳು ಈಗಿನ ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೂ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಆಗಿವೆ.

ಅಸರಮಹಲ್

ಅಸರಮಹಲ್ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾರೀ ಕಟ್ಟಡ. ಮಹಮದ್ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಅರಮನೆ ಇದು. ಬಿಜಾಪುರದ ಎಲ್ಲ ಕಟ್ಟಡಗಳೂ ಕಪ್ಪು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದವು. ಆದರೆ ಅಸರಮಹಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಲಿನ ಜೊತೆ ಮರದ ದಿಮ್ಮಿಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೊಗಲ್ ರಾಜ ಔರಂಗಜೇಬ ಇದನ್ನು ತನ್ನ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ಮಹಲಿನ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳ ತೈಲವರ್ಣ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಟ್ಟಡದ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಜ್ರತ್‌ಬಾಲ್ ಇದೆ. ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರವಾದಿ ಮಹಮ್ಮದರ ಗಡ್ಡದ ಪವಿತ್ರ ಕೂದಲಿಗೆ ಹಜ್ರತ್‌ಬಾಲ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಈದ್‌ಮಿಲಾದ್ ದಿನದಂದು ಸಂಭ್ರಮದ ಉರೂಸು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತಿ-ಮತ ಭೇದ ಮರೆತು ಜನರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಶರಣಕ್ರಾಂತಿ

ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಶರಣಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಬಿಜಾಪುರವೇ ತಾಯಿನೆಲವಾಗಿತ್ತು. ವೀರಶೈವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಬಿಜಾಪುರದ ಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಬಸವಣ್ಣ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಇಂಗಳೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಸಹ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ನಮಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಸಾವಿರ ವಚನಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ.

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಸಾರ ತಿಳಿಹೇಳಿದ ಮಹಾತ್ಮ ಬಸವಣ್ಣ. ಬಿಜ್ಜಳರಾಜನ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ರಾಂತಿಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು.

‘ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ’ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣ ಸಾರಿದರು. ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲು-ಕೀಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿದರು. ‘ಹೊಲಸ ತಿಂಬವನೆ ಹೊಲೆಯ’ ಎಂದರು. ‘ದಯೆಯೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ’ ಎಂದು ತಿಳಿಹೇಳಿದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಂದ, ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ವಚನಕಾರರು ಬಂದರು. ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡದ ಜಾಗೃತಿ ಆಯಿತು. ಈಗ ಕನ್ನಡ ಜಾಗೃತಿ ವರ್ಷದ ಆಚರಣೆ ನಡೆಸಿದ್ದೇವೆ. ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಜಾಗೃತಿ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮುಂತಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶರಣರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿದರು.

ಬಿಜಾಪುರದ ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ವಚನಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟರು. ಅವರಿಗೆ ‘ವಚನಪಿತಾಮಹ’ ಎಂದೇ ಹೆಸರು. ಅವರ ಅಪಾರ ಶ್ರಮದಿಂದ ಇಂದಿಗೂ ಸಾವಿರಾರು ವಚನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಕೂಡಲಸಂಗಮ

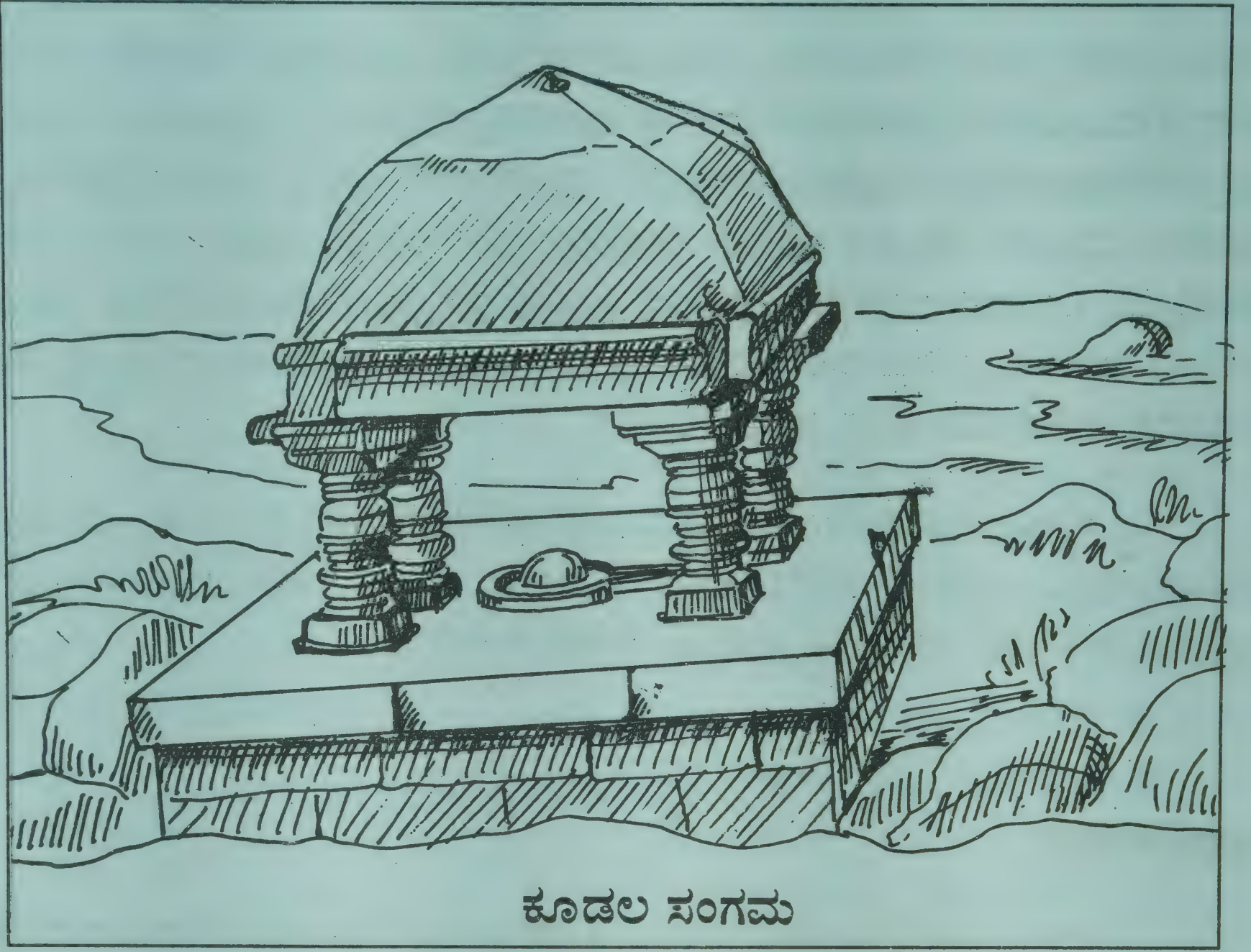
ಕೃಷ್ಣಾ ಮತ್ತು ಮಲಪ್ರಭಾ ನದಿ ಕೂಡುವ ಜಾಗ ಕೂಡಲಸಂಗಮ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಆಗಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊಲೆಯಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಬಸವಣ್ಣ ಕೂಡಲಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಸಂಗಮನಾಥನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯರಾದರು. ಇಲ್ಲಿನ ಭವ್ಯ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಈಗ ಪ್ರವಾಸಿ ಕೇಂದ್ರ.

ಬಸವಣ್ಣನ ವಚನಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜನರಿಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿವೆ. ‘ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡುವರು, ನಾನೇನ ಮಾಡಲಯ್ಯ, ಬಡವನು’ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣ ಕೇಳಿದ್ದರು. ತನ್ನ ‘ದೇಹವೇ ದೇವಾಲಯ’ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಈಗ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಂದಿರ-ಮಸೀದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು, ಕೆಡವಲು ಜಗಳ ನಡೆದಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಈ ಜಗಳದ ಅಗತ್ಯವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಸವಣ್ಣ ಐಕ್ಯವಾದ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಈಗ ಸುದ್ದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ನಾರಾಯಣಪುರ ಅಣೆಕಟ್ಟಿನ ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಇದು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಾಗ

ಹಿನ್ನೀರಿನಿಂದಾಗಿ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ಮುಳುಗುವ ಭಯವಿದೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಎರಡು ದಾರಿಗಳಿವೆ. ಇಡೀ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವಾಲಯವನ್ನೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು

ಎಂದರೆ ನೀರಿನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸುವುದು. ಈ ಪೈಕಿ ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತ? ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ವಾದವಿವಾದಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅಲಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಗುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಸಹ ಇಂತಹುದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ನಗರವು ಮುಳುಗಲಿದೆ. ಹೊಸ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪುರದ ವೈಭವ ಹೇಳಿದಷ್ಟೂ ಇದೆ. ಬಾದಾಮಿಯ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು-ಐಹೊಳೆಯ ಶಿಲ್ಪವೈಭವವನ್ನು ಜಗತ್ತೇ ಮೆಚ್ಚಿದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯರು ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಹೊಸ ಶೈಲಿಯನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು 'ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶೈಲಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನಾಗರ ಮತ್ತು ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ. ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಅಥವಾ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು

ಮಾಲೆಗಿತ್ತಿ ಶಿವಾಲಯ

ಬಾದಾಮಿಯ ದೃಶ್ಯ - ಗುಹೆಯಿಂದ

ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಜನಪದ ನೃತ್ಯಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಬನಶಂಕರಿ ದೇವಾಲಯವೂ ಬಾದಾಮಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ. ಬನದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ವೇಳೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಡಿಯನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪುರಾಣ ಕಥೆ

ಬಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪುರಾಣಕಥೆಗಳೂ ಇವೆ. ಇದನ್ನು ರಾಮಾಯಣದ ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ರಾಕ್ಷಸರಿದ್ದರಂತೆ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಆಸ್ಥಾನದ ಸಂಗೀತಗಾರ ಇದ್ದನಂತೆ. ಗಲಗಲಿ ಎಂಬ ಊರು ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದೆ. ಇದನ್ನು ಗಾವಲಕ್ಷೇತ್ರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಋಷಿ ಗಾವಲಮುನಿ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದನಂತೆ. ಹಿಪ್ಪರಗಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಪರಶುರಾಮನ ತಂದೆ ಜಮದಗ್ನಿ ಮುನಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಬಾದಾಮಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪುರಾಣಕಥೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾತಾಪಿ ಮತ್ತು ಇಲ್ವಲ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ಸೋದರರಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ವಲನು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ವಾತಾಪಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಊಟ ಆದ ಬಳಿಕ 'ವಾತಾಪಿ ಹೊರಗೆ ಬಾ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ ಬಂದರಂತೆ. ಅವರ ಮೇಲೂ ಈ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಯಿತು. ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿ ಊಟಮಾಡಿದರು. 'ವಾತಾಪಿ ಜೀರ್ಣೋಭವ' ಎಂದರು. ವಾತಾಪಿ ಪೂರ್ತಿ ಜೀರ್ಣವಾದ. ಹೊರಗೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ವಾತಾಪಿ, ಇಲ್ವಲರೇ ಶಾಪ ಪಡೆದು ಬಾದಾಮಿ, ಐಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡಗಳಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆಂದು ಕಥೆ. ಕಥೆ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲವೆ ?

ಇವೆಲ್ಲಾ ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗಳು. ಕೇಳಲು ಚಂದ. ಚರಿತ್ರೆ ಬೇರೆ, ಪುರಾಣ ಬೇರೆ. ಚರಿತ್ರೆ ಅಂದರೆ ಖಚಿತ ಮಾಹಿತಿ. ಪುರಾಣ ಅಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲ; ಅಂತೆ-ಕಂತೆಗಳ ಸಾಲು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶ ಎಲ್ಲೋ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯದ ಮೇಲೆ ರಂಜಕ ಕಥೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಬರಗಾಲ ಮತ್ತು ಗುಳೆ

ಈಗಂತೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ ; ರಾಕ್ಷಸರೂ ಇಲ್ಲ. ಮರಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಬಯಲುಸೀಮೆ ಇದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಮಳೆಯೂ ಕಡಿಮೆ. ಮಳೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಬಂಜರು ಭೂಮಿ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಆಗಾಗ ಬರಗಾಲ ಬರುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಜನರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಗುಳೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರೆ ಮಳೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಮರ ಕಡಿಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿದೆ; ಗಿಡ ಹಚ್ಚಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಮರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆದರೆ ಭೂಮಿಯ ಸವಕಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮೋಡಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಮಳೆಯನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಮರಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬರಗಾಲ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡ ನದಿ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಬಳಿಕ ಈ ನದಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ನದಿ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಿಂದ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರದ ನಾಲ್ಕು ನದಿಗಳೂ ತುಂಗಭದ್ರಾ ಜೊತೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇದು ಮುಂದೆ ಆಂಧ್ರದ ಕರ್ನೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ನದೀ ಜಾಲಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಭೂಮಿ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಂದರೆ ಶೇಕಡಾ ಹನ್ನೆರಡರಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಮಾತ್ರ ನೀರಾವರಿಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಗೆ ಆಲಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಆಣೆಕಟ್ಟಿನ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಾ ಮೇಲ್ದಂಡೆ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಇದು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರದ ಒಂಭೈನೂರ ಅರವತ್ತರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಗೃಹ ಸಚಿವ ಲಾಲ ಬಹದ್ದೂರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ಈವರೆಗೂ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ. ಕುಂಟುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಹಣದ ಕೊರತೆ. ಈಗ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ನೆರವು ದೊರೆತಿದೆ.

ಬರಗಾಲಕ್ಕೂ ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಂಟು. ಹಿಂದೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗ್ ಮಾರಿ ಬಂತು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜನ ಬಲಿಯಾದರು. ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಗುಳೆ ಹೋದರು. ಆ ಬಳಿಕ ಸಾವಿರದ ಏಳು ನೂರಾ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಬರಗಾಲ ಬಡಿಯಿತು. ನೂರಾರು ಜನರು ಸತ್ತರು. ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರದ ಏಳು ನೂರಾ ಹದಿನೇಳರಲ್ಲಿ ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ ಬಂತು. ಸಾವಿರದ ಒಂಭೈನೂರ ನಲವತ್ತೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಭೀಕರ ಬರ ಬಡಿಯಿತು. ಆಗ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಮಂದಿ ಸತ್ತರು. ಜಾನುವಾರು, ಕುರಿಗಳು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟವು.

ಗುಳೇ ಹೋಗುವುದು ಬಿಜಾಪುರದ ಜನರಿಗೆ ಹೊಸತಲ್ಲ. ಅಂದಿನಿಂದಲೂ ಗುಳೇ ಹೊರಡುವುದು ನಡೆದೇ ಇದೆ. ಈಗಲೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆ. ಮಜೂರಿಯೂ ಕಡಿಮೆ. ಮಳೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಗ ಗುಳೇ ಹೋಗುವುದೇ ದಾರಿ. ಒಂದು ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಐದು ಲಕ್ಷ ಜನರು ಗುಳೇ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮೂವತ್ತು ಲಕ್ಷ ದಾಟಿದೆ. ಆಷ್ಟೂ ಜನರಿಗೆ ಕೆಲಸ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಜನರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ, ಪಣಜಿಗೆ, ಕರಾವಳಿಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದು ನಡೆದಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಪಾಳೇಗಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಾಣ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜನರ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಕಡಿಮೆ. ಭೂಮಿಯ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ ನಡೆದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ನೂರಾರು ಎಕರೆ ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಡವರಿಗೆ ಫಲಹೀನ ಅಲ್ಪ ಬಂಜರು ಭೂಮಿ. ಭೂಮಿಯೇ ಇಲ್ಲದವರೂ ಇಲ್ಲಿ ಜಾಸ್ತಿ ಇದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಬರ ಇಲ್ಲ

ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಬರ ಆದರೂ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಬರ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಶೇಷ. ಇಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದ್ದವಿದೆ. ಬೀಳಗಿ ತಾಲೂಕಂತೂ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ.

ಮಹಾಕವಿ ರನ್ನ ಬಿಜಾಪುರದ ಮುಢೋಳದವನು. ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈತ 'ಮುದುವೊಳಲ'ಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. 'ಗದಾಯುದ್ಧ' ಎಂಬುದು ಈತನ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದ್ದು.

ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಭೂಗೋಳತಜ್ಞ ಭಾಸ್ಕರ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯವನು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈತ ಜನಿಸಿದನು. ಭಾರತ ದೇಶವು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿದ ಎರಡನೆ 'ಉಪಗ್ರಹ'ಕ್ಕೆ ಇದೇ 'ಭಾಸ್ಕರ'ನ ಹೆಸರು ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ

ಆದಿಲಶಾಹಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಸರ್ಜರಿಗೆ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಮೈಮೇಲಿನ ಒಂದು ಭಾಗದ ಚರ್ಮವನ್ನು ತೆಗೆದು ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸುವ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಇದು.

ಮನೂಚಿ ಎಂಬ ಇಟಲಿದೇಶದ ಪ್ರವಾಸಿ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ವಿಷಯ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಮನೂಚಿ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷದವನಿದ್ದಾಗ ಇಟಲಿ ದೇಶದಿಂದ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದವನು. ಇಡೀ ದೇಶವನ್ನು ಸುತ್ತಾಡಿ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಎಂಬತ್ತು ವರ್ಷ ಬಾಳಿ ಮೃತನಾದ. ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಸರ್ಜರಿ ಮಾಡುವ ಖ್ಯಾತ ವೈದ್ಯರಿದ್ದರೆಂದು ಆತ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಬಿಜಾಪುರ ವೈದ್ಯಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿವೆ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ದಂತವೈದ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಕೋಶದ ಕಲ್ಲುಗಳ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವೊಂದಿದೆ.

ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಕೋಶದ ಕಲ್ಲುಗಳ ರೋಗಿಗಳು ಜಾಸ್ತಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಒಣಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಜನರು ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದೂ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣ. ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹೊರತೆಗೆಯಲಾದ ಮೂತ್ರಕೋಶದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇಲ್ಲಿನ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರ ತಿಳಿಯಲು ಇದು ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನಗಳು

ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಶಾಸನಗಳು, ಗ್ರಂಥಗಳು ಮುಖ್ಯ ಮೂಲಗಳಾಗಿವೆ. ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲೂ ಅಪೂರ್ವ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಶಾಸನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ಸಣ್ಣ, ದೊಡ್ಡ ಶಾಸನಗಳಿವೆ.

ತೊರವಿ-ನವರಸಪುರ

ಬಿಜಾಪುರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ತೊರವಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. 'ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣ' ಕೂಡ ಜನಪ್ರಿಯ ಗ್ರಂಥ. ನರಹರಿ ಎಂಬುವನು ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದ. ಈಗಲೂ ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣದ ಮೂಲಪ್ರತಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಈ ತೊರವಿಯೇ ಒಂದು ಕಾಲದ ನವರಸಪುರ. ಆದಿಲಶಾಹಿ ರಾಜರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಹೊಸ, ಬದಲಿ ರಾಜಧಾನಿ ಇದು. ಈಗ ಪೂರ್ತಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿದೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹಲವಾರು ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ಅರಮನೆಗಳು, ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಈಗಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಮುಖ್ಯ ಅರಮನೆಯ ಪಕ್ಕದ ಸಂಗೀತಮಹಲ್‌ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಸಂಗೀತಮಹಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಗ ದೊರೆಗಳು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಶಾಲ ಸಭಾಂಗಣ, ಮೇಲೆ ಏರಲು ಬಳಸುವ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿವೆ. ಸಭಾಂಗಣದ ಎದುರಿಗೆ ಸುಂದರವಾದ ಕೊಳ ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ನೂರು ಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರದ ಗೋಡೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿರುವ ಅರಮನೆ. ಉತ್ತರದ ಮಹಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡೇ ನಾರಿಮಹಲ್. ಈ ಮಹಲಿನ ಒಳಗೂ ಕೊಳ ಇದೆ. ಸುಂದರ ನೃತ್ಯಗಾತಿಯರು ಈ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಗೀತ ಮಹಲಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎರಡನೆ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಆದಿಲಶಾಹನಿಗೆ ನವರಸಪುರ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಆಳುವ ಕನಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆತನ ಕನಸು ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನರು ಸೇರಿ ಈ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇದರ ಕೆಲಸ ನಡೆಯಿತು.

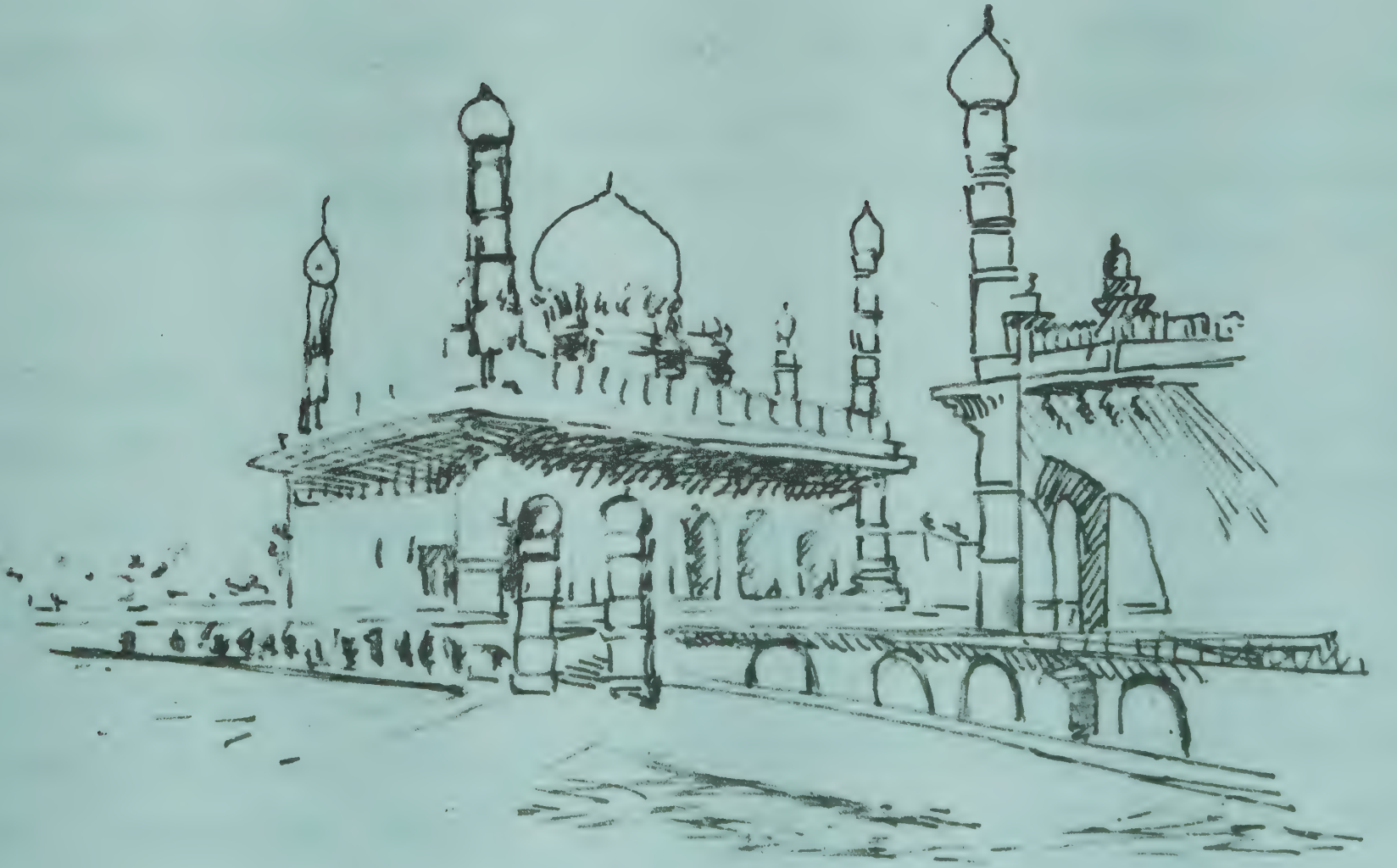
ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಆದಿಲಶಾಹನಿಗೂ ನಿಜಾಮ ಶಾಹನಿಗೂ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿ ಸುತ್ತ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಜಾಮಶಾಹನ ಸೇನಾಪತಿ ಮಲಿಕ್‌ಅಂಬರ್ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದ. ಆದಿಲಶಾಹನ ಸೇನೆ ಬಿಜಾಪುರ ನಗರದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು. ಮಲಿಕ್ ಅಂಬರನ ದಾಳಿಗೆ ನವರಸಪುರದ ಸಂಗೀತಮಹಲ್, ನಾರಿಮಹಲ್, ಅಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ಕಟ್ಟಡಗಳು ನೆಲಸಮವಾದವು.

ಆಗ ನವರಸಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ಗುರುವಾರ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಆ ದಿನ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇ ಬಿಡುವು ಸಾರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳ

ಆಸರ್‌ಮಹಲ್ ಬಳಿ ಇರುವ ಚಂಪಾಮಹಲ್‌ದ್ವಾರ

ಇಬ್ರಾಹಿಂ ರೋಜಾ

ಕಲಾವಿದರು, ಕವಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜನೇ ಸ್ವತಃ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ. ಈ ರಾಜ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮುನ್ನವೇ ಪಟ್ಟವೇರಿದ್ದ. ಈತನ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ವಿಧವೆ ರಾಣಿ ಚಾಂದ್‌ಬೀಬಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನವರಸಪುರದ್ದು ಸುಂದರ ಅಧ್ಯಾಯ.

ರಕ್ಕಸಗಿ - ತಂಗಡಗಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ವಿರುದ್ಧದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಅರಸರೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆಗ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದ ಭಾರೀ ದೈತ್ಯ ಫಿರಂಗಿ ಈಗಲೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿದೆ. ಪಂಚಲೋಹದ ಈ ಭಾರೀ ಫಿರಂಗಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಂದು ಇಟ್ಟಿರುವುದು ಭಾರೀ ಸಾಹಸವೇ ಸರಿ.

ಅಪೂರ್ವ ಸ್ಮಾರಕ

ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಶಿಲ್ಪಿ ಮಲಿಕ್ ಸಂದತ್ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಸ್ಮಾರಕಗಳಿವೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಳೆ ತಾಜ್‌ಬಾಹಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಫರಿಶ್ತಾ ಎಂಬ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಬಿಜಾಪುರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತ ಬರೆದ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸ ಪುಸ್ತಕ ಜಗದ್‌ವಿಖ್ಯಾತವಾದುದು. ಆದಿಲಶಾಹಿ ದೊರೆಗಳು ಈತನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ್ದರು. ಈತನ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜುಹೂರಿ ಈ ಕಾಲದ ಮುಖ್ಯ ಕವಿ. ಫರಿಶ್ತಾನಂತೆಯೇ ಪರ್ಶಿಯಾದವನು. ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಆದಿಲಶಾಹ ಬರೆದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪುಸ್ತಕ ಕಿತಾಬ್-ಎ-ನವರಸ. ಅದಕ್ಕೆ ಜುಹೂರಿ ಮೂರು ಮುನ್ನುಡಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇಬ್ರಾಹಿಂನ ಅಸ್ಥಾನದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿ ಮಲಿಕ್ ಮಿಮಿ.

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತುಕಾರಾಮ, ರಾಮದಾಸ, ವಾಮನ ಪಂಡಿತ ಎಲ್ಲರೂ ಆಗ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಗಳಿಸಿದ್ದರು.

ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡ್ರಿಯದ ಗ್ರೀಕ್ ಭೂಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೊಬ್ಬನು ಬಾದಾಮಿ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ಮತ್ತು ಹೂವಿನ ಹಿಪ್ಪರಗಿ ಊರುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಜಿಪ್ಟಿನ ಟಾಲಮಿ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಮುಖ ನಗರ ಸಾತಪುರದ ಹೆಸರಿದೆ. ಇಂಡಿ ಬಳಿಯ ಸಾತಪುರ ಎಂಬ ಈಗಿನ ಹಳ್ಳಿಯೇ ಆಗ ಬೃಹತ್ ನಗರವಾಗಿತ್ತು. ಸಿಂಧಗಿಯ ಚಟ್ಟರಕಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಹಳೇಬೀಡಿನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟಿದೆ. ಬಿಜಾಪುರದ

ಬಳಿ ದರ್ಗಾ ಎಂಬ ಊರಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಹಸ್ರಫಣಿ ಮಹಾವೀರನ ಕರಿಕಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳ ಸರ್ಪ ಮಹಾವೀರನ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಹೆಡೆ ಎತ್ತಿದೆ. ಈ ಸರ್ಪದ ಒಂದು ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಲು ಸುರಿದರೆ ಸಾಕು, ಎಲ್ಲಾ ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಹಾಲು ಇಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಅನೇಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗಳು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಸ್‌ದೇಶದ ಭೂಗೋಳ ತಜ್ಞನೊಬ್ಬ ಹೂವಿನ ಹಿಪ್ಪರಗಿ ಮತ್ತು ಇಂಡಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದ. ಆರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಚೀನೀ ಯಾತ್ರಿಕ ಹೂಯನ್‌ತ್ಸಾಂಗ್ ಬಾದಾಮಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನ್ ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂಡೆಲ್ ಸ್ಲೊ ಸಹ ಬಾದಾಮಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದನು.

ಈಗ ಹೇಗಿದೆ?

ಇವೆಲ್ಲಾ ಇತಿಹಾಸದ ಮಾತಾಯಿತು. ಬಿಜಾಪುರ ಈಗ ಹೇಗಿದೆ? ಎರಡು ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಆಳಿದ ಬಳಿಕ ಏನಾಯಿತು ಎಂಬುದೂ ಕುತೂಹಲಕರವಾಗಿದೆ.

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲಾದಗಿಯು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಆಗಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತೊಂದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇದೇ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ. ಬಳಿಕ ಬಿಜಾಪುರವು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು. ವಿದೇಶಿಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲವದು. ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧ ಇತ್ತು. ಆಗ ಇನ್ನೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

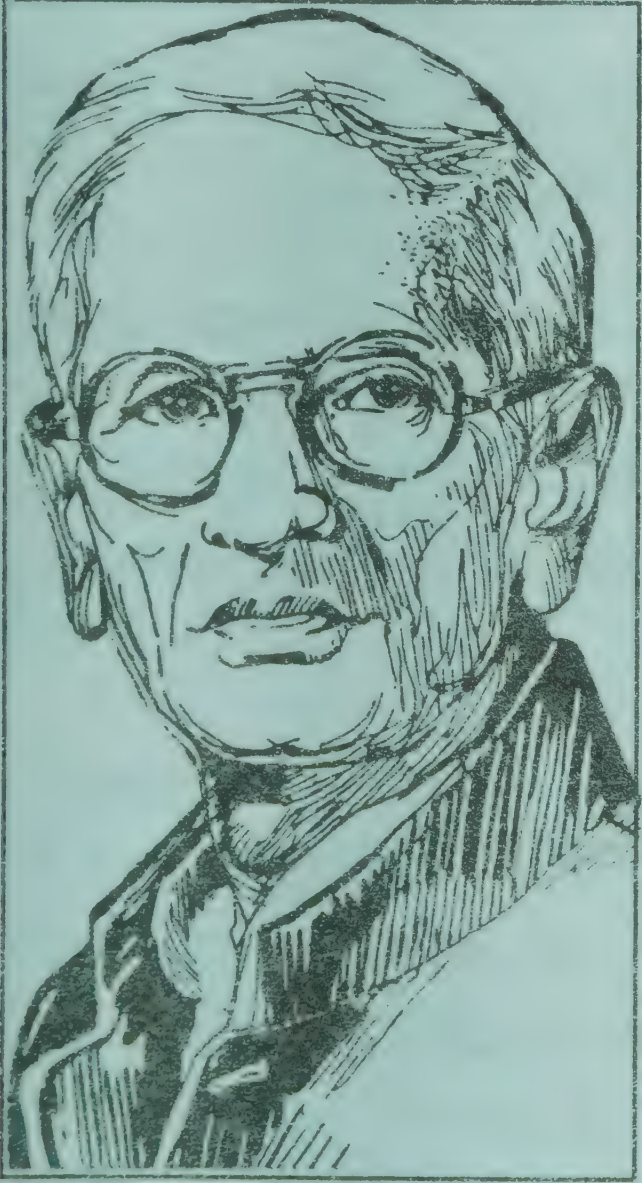
ಬಿಜಾಪುರ ಆಗಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ನೂರಾರು ಮಹನೀಯರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಎತ್ತರಿಸಿದರು. ವೀರಸಿಂಧೂರ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಜನಪದ ಕಥೆಯಾದ. ಸುಗಂಧಿ ಮುರಿಗೆಪ್ಪನವರು, 'ವಚನಪಿತಾಮಹ' ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಾಂಧಿ' ಹರ್ಡೇಕರ್ ಮಂಜಪ್ಪ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕೀರ್ತಿ ತಂದವರು. ಕಾಕಾ ಕಾರ್ಖಾನೀಸ್ ಗಾಂಧೀ ತತ್ವ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು; ಹರಿಜನರ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಹರ್ಡೇಕರ್ ಮಂಜಪ್ಪನವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಬಹುತೇಕ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಆಲಮಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು.

ಇಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಹಣಮಂತರಾಯರನ್ನು ನೆನೆಯಲೇಬೇಕು. ಮೊಹರೆ ಹಣಮಂತರಾಯ, ಕೌಜಲಗಿ ಹಣಮಂತರಾಯ ಹಾಗೂ ಕಂದಗಲ್ ಹಣಮಂತರಾಯರು. ಮೊಹರೆಯವರು 'ಪತ್ರಿಕಾರಂಗದ ಭೀಷ್ಮ' ಎಂದೆನಿಸಿದ್ದವರು. 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸಿದವರು. ಅವರು ಜನಿಸಿದ್ದು ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿಯಲ್ಲಿ. ಕೌಜಲಗಿಯವರು ಮಹಾನ್ ದೇಶಪ್ರೇಮಿ. ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲೇ ಅವರ ಜನನವಾಯಿತು. ಕಂದಗಲ್ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಹುನಗುಂದದವರು. ಇವರ ನಾಟಕಗಳು ಜನರಿಗೆ 'ಹುಚ್ಚು' ಹಿಡಿಸಿದ್ದವು. ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಇವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ರಂಗಭೂಮಿ

ಇಂಗ್ಲೀಷರಲ್ಲಿ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮಹಾನ್ ನಾಟಕಕಾರ. ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬಾ ಆತನ ಕೀರ್ತಿ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಂದಗಲ್ ಅವರ ನಾಟಕಗಳೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದವು. ಅದಕ್ಕೇ ಅವರನ್ನು 'ಕನ್ನಡದ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಂದಗಲ್ ಹಣಮಂತರಾಯರು

ಕಂದಗಲ್ ಅವರು ಮಿಲಿಟರಿಯಲ್ಲಿ ನೌಕರಿಗೆ ಇದ್ದರು. ನಾಟಕದ ಮೇಲಿನ ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದರು. ಸ್ವಂತ ನಾಟಕ ಕಂಪೆನಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ಕೈಕಚ್ಚಿತು. ಹಲವಾರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಇತರ ಕಂಪೆನಿಗಳಿಗೆ ಆಡಲು ನೀಡಿದರು. ಇವರ ನಾಟಕಗಳು ಅನೇಕ ಕಡೆ ನೂರು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕಂಡವು. ಆದರೆ ಕಂದಗಲ್‌ರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಹಣ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಡತನ ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕಂದಗಲ್ ಅವರು ಮೃತರಾದಾಗ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸೇರಿ ಚಂದಾ ಎತ್ತಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಕನ್ನಡದ ವೃತ್ತಿರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿ ಕಂದಗಲ್ ಅವರು ಜೀವ ತೇದರು. ಅವರನ್ನು ವೃತ್ತಿರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೊದಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಟಕಕಾರ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಿಜಾಪುರದ ಜಿಲ್ಲಾ ರಂಗಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಕಂದಗಲ್ ಹಣಮಂತರಾಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಬರೆದ 'ಬಡತನದ ಭೂತ' ಮತ್ತು 'ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ' ನಾಟಕಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ.

ಈ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಜನರು ಹತ್ತಾರು ಮೈಲಿ ದೂರದಿಂದ ಗಾಡಿಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕಂಠಪಾಠವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ, ಹುನಗುಂದ, ಇಳಕಲ್, ಬಾದಾಮಿ, ಬಿಜಾಪುರ ಇಂದಿಗೂ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು. ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಈ ಊರುಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿವೆ. ಇಂತಹ ಅಪರೂಪದ ಒಂದು ಕಾಣಿಕೆ ಹಂದಿಗನೂರು ಸಿದ್ರಾಮಪ್ಪನವರು. ರಂಗಕಲಾವಿದರಾಗಿ ಸಿದ್ರಾಮಪ್ಪ ಅಪಾರ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಅನುಭವಿ ನಟ.

ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಮೀರಬಾಯಿ ಕರ್ನಾಟಕಿಯ ಹೆಸರು ಕೇಳದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಬಿಜಾಪುರದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಪುತ್ರಿ ಈಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಸುಗಮಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಮೀರಬಾಯಿ ಅಪಾರ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಮೊದಲ ಸರ್ಕಸ್ ಕಂಪೆನಿ ಕಟ್ಟಿದವರೂ ಬಿಜಾಪುರದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಜಾಪುರದ ಛತ್ರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಈ ಕೀರ್ತಿ ಲಭಿಸಿದೆ. ಅಮೀರಬಾಯಿ ಹಾಗೂ ಛತ್ರ ಕುಟುಂಬದವರ ಎರಡು ಸಿನಿಮಾ ಥಿಯೇಟರ್‌ಗಳು ಈಗಲೂ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿವೆ.

ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರ ಅನ್ನಿಸಿದ 'ಹಲಸಂಗಿಯ. ಗೆಳೆಯ' ಮಧುರಚೆನ್ನ, ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣ ಬಿಜಾಪುರದ ಚಡಚಣದವರು. ಸಿಂಪಿಲಿಂಗಣ್ಣನವರು ನಾಟಕ, ಕಥೆ, ಕವನ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತರು. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಂತೂ ಬಿಜಾಪುರ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಶಂ.ಗು, ಬಿರಾದಾರ, ಸಿಸು ಸಂಗಮೇಶ, ಈಶ್ವರ ಚಂದ್ರ ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಮುಂತಾದ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ನೀಡಬಹುದು.

ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಮಾಡಿರುವ ಮಾಲಾಬಾಯಿ ಬೀಳಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ರಾವ ಬಹದ್ದೂರ, ಶ್ರೀರಂಗ, ಸತ್ಯಕಾಮ ಇವರೆಲ್ಲ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು. ರನ್ನನಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಜಾನಪದ ಕತೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿವೆ. ಹಲವಾರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತ ತಂಡಗಳಿವೆ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಹಲಗೆ ಮೇಳ, ತಿಕೋತಾದ ಚೌಡಿಕೆ ಮೇಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಹೆಸರುವಾಸಿ.

೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಏಕೀಕರಣ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು.

ದ್ರಾಕ್ಷಿ-ದಾಳಿಂಬೆ-ಕಬ್ಬು

ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯ ಸುತ್ತ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಜಮಖಂಡಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬೀಳಗಿ, ಮುಧೋಳ, ಬಾದಾಮಿಯ ರೈತರಿಗೆ ನೀರಿನ ಅನುಕೂಲ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸ ಜೋರು. ಜೋಳ, ಕಬ್ಬು, ಸೂರ್ಯಕಾಂತ, ಶೇಂಗಾ ಹೀಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ತೋಟಗಾರಿಕೆಗೂ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಸೀಡ್‌ಲೆಸ್ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೇ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ದಾಳಿಂಬೆ, ಬಾರಿ ಹಣ್ಣುಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಾಳಿಂಬೆಯೂ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಎಕರೆಗೆ ಎಂಟರಿಂದ ಹತ್ತು ಟನ್ ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಟನ್ ಬೆಳೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚು ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ದಾಳಿಂಬೆ ಬೆಳೆಯುವ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಿಜಾಪುರ.

ಕೃಷ್ಣಾ ತೀರವು ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಮುಖ್ಯ ನಗದು ಬೆಳೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಕಾಂತ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯಿಂದ ಎಂಬತ್ತು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಅಂದಾಜು ಆದಾಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದೆಲ್ಲಾ ಮಳೆಯ ಇಲ್ಲವೇ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆದಿದೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಮಳೆ ಬಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಗೆ ಬೆಳೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲ. ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅತಿವೃಷ್ಟಿ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅನಾವೃಷ್ಟಿ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನರನ್ನು ಸದಾ ಕಾಡುವ ಶಾಪವಿದು.

ಸಾಹಸಕಾರ್ಯ

ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವವರಲ್ಲ. ಆಲಮಟ್ಟಿ ಯೋಜನೆ, ಮುಳವಾಡ ಏತ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆ ಕುಂಟುತ್ತಾ ಸಾಗಿವೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಹಸಿ ರೈತರು ತಾವೇ ಸೇರಿ ಖಾಸಗಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಇಡೀ ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಇದು ಹೊಸ ಸಾಹಸ. ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಗೆ ಸಾವಿರದ ಒಂಭೈನೂರಾ ತೊಂಬತ್ತರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಚಿಕ್ಕಪಡಸಲಗಿ ಬ್ಯಾರೇಜ್ ರೈತರ ಖಾಸಗಿ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಾವಿರದ ಒಂಭೈನೂರಾ ತೊಂಬತ್ತ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದ ಹೆಗ್ಗೂರಿನ ರೈತರೂ ಇಂತಹ ಸಾಹಸ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹಳ್ಳಿಗಳ ರೈತರು ಸೇರಿ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಗೆ ಎರಡನೇ ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾರೇಜನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು.

ಬೇರೆ ಯಾವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರಮದಾನದಿಂದ ಇಂತಹ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಬಿಜಾಪುರದ ಜನರು ಇಂತಹ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗರು.

ಸಾಮರಸ್ಯ

ಕೋಮುಸಾಮರಸ್ಯ ಬಿಜಾಪುರವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಭಾಷಾ ಸಾಮರಸ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸುಂದರ ರೂಪ ತಾಳಿದೆ. ಮೊಹರಂ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮೊಹರಂ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಹಬ್ಬವಾದರೂ ಬಹುತೇಕ ಹಿಂದೂಗಳೂ ಅಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಗಣೇಶ ಚೌತಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಅಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನೂರಾರು ದರ್ಗಾಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಭಕ್ತರೇ ಹೆಚ್ಚು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರಿಗೆ ಅಪಾರ ಪ್ರೇಮ. ಅದೇ ವೇಳೆಗೆ ಉರ್ದು ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಕೂಡಾ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ಭಾಷೆಗಳ ಮಿಶ್ರಬಳಕೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾ ಸೌಹಾರ್ದದ ಹೊಸ ಪಾಠ ಕಲಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೌಹಾರ್ದತೆ ಕೆಡುವುದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಪಾಳೇಗಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಭೂಮಿಯ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕೊಲೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಬಿಜಾಪುರದ ಇಂಡಿ, ಬಾಗೇವಾಡಿ ಈ ರೀತಿ ಕೊಲೆಗಳಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಗಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಸರಾಸರಿ ಆರುನೂರು ಕೊಲೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ! ಗೋಕಾಕ ಬಿಟ್ಟರೆ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಲೆಗಳು ನಡೆಯುವುದು ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ನೀರಾವರಿ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳು ಇರುವ ತಾಲೂಕು ಕೂಡಾ ಇಂಡಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಹಂಚಿದರೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನ ನೀಡಿದರೆ ಈ ಅಸಮತೆಯೂ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಅನಿಷ್ಟವೆಂದರೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ. ನೂರಾರು ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಹಾಳುಗಡವಿದೆ. ಇದರ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮುಖ್ಯ ಪರಿಹಾರ, ಅಕ್ಷರಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಮೂಡನಂಭಿಕೆ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಾಯ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೧ರ ಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದೇವದಾಸಿಯರು ಇದ್ದರು. ಇವರ ಪುನರ್‌ವಸತಿಗೆ ಸರಕಾರ ಹಲವಾರು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೊಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿಯೂ ಬಿಜಾಪುರದ ಕಥೆ ಪೂರ್ತಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜಗತ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇಳಕಲ್ ಸೀರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಗುಳೇದಗುಡ್ಡದ ಖಣದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿಸಿಲ್ಲ. ಅಮೀನಗಡದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಕರದಂಟು ಎಂಬ ಸಿಹಿತಿಂಡಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕೊಲ್ಹಾರದ ಸಿಹಿ ಮೊಸರು. ಒಮ್ಮೆ ಕುಡಿದರೆ ಸಾಕು, ನೀವು ಬಿಜಾಪುರವನ್ನು ಎಂದೂ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಮರೆಯುವುದು ಜಾಸ್ತಿ. ಆದರೆ ನಾಯಿಗಳು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಧೋಳ ತಳಿಯ ನಾಯಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಬಾಣದಂತೆ ಓಡುವ ಬಲು ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿಯ ನಾಯಿ ಇದು.

ಬಿಜಾಪುರದ ಜನರು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿಯುವವರು; ಕ್ಷಾಮದಾಮರಗಳಲ್ಲಿ ನರಳಿದರೂ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳು.

‘ಅಯ್ಯಾ ಎಂದಡೆ ಸ್ವರ್ಗ, ಎಲ್ಲವೋ ಎಂದಡೆ ನರಕ;’
‘ಸದುವಿನಯವೇ ಸದಾಶಿವನ ಒಲುಮೆಯಯ್ಯಾ;’
‘ದಯೆಯೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಯ್ಯಾ’.

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ನವಸಾಕ್ಷರರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಿಂದ ಪದವಿ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ 'ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನಾ ವಿಭಾಗ'ವನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. ಇದರ ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ನವಸಾಕ್ಷರರಿಗಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಬಂದುದು ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ. ನವಸಾಕ್ಷರರಿಗಾಗಿ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅವರು ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಂತಸದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕೂಡಲೇ ನಾಡಿನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರನ್ನು, ಭಾಷಾತಜ್ಞರನ್ನು, ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅವರೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಸಲಹೆ, ಸಹಕಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಯಿತು. ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ, ಮುದ್ರಣ ವಿನ್ಯಾಸ, ಚಿತ್ರಗಳ ಮಹತ್ವ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಗುಣಮಟ್ಟ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಮಿತಿಯು ಅನೇಕ ಸಲ ಚರ್ಚಿಸಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿತು.

ನವಸಾಕ್ಷರರಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಮಾದರಿ, ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಭಾಷಾತಜ್ಞರಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅನುಭವಿ ಕ್ಷೇತ್ರಸಹಾಯಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಕಮ್ಮಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ತಯಾರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಆಯ್ದ ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಈ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರಿಂದ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವವರಿಂದ ಅದರ ಗುಣದೋಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಗಣಕಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಯಿತು; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಹಾಯಕರು ನೀಡಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರು ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿ, ನಂತರ ನವಸಾಕ್ಷರರ ಅಪೇಕ್ಷೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಷಯದ ಆದ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಲಾಯಿತು; ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರು ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ ಜೊತೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಅಂತಿಮ ರೂಪ ಕೊಟ್ಟರು. ಕಲಾವಿದರು ವಿಷಯಗಳಿಗೊಪ್ಪುವ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನವಸಾಕ್ಷರರ ಬಳಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅವರ ಮುಂದೆ ಪರಿಸಿ ನಂತರ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ನಮ್ಮ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರೇ ಹೊರತು ಅವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲ. ನೃಪತುಂಗ ಹೇಳುವಂತೆ ಅವರು "ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ ಕುರಿತೋದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗಳ್". ಅನುಭವದಲ್ಲಿ, ವಿವೇಕದಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ, ತಿಳುವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಜನ ಚದುರರು. ಹೀಗೆಂದು ಅವರನ್ನು ಅಕ್ಷರದಲಿತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಉಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ. ಕಲಿಸುವ ಹೊಣೆ ಸರ್ಕಾರಗಳ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಆಂದೋಲನ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅಕ್ಷರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಯುವವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಕಲಿತವರು ಮರೆಯದಂತೆ, ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ನಾಡಿನ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ನಡೆಸಿದ ಒಂದು ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪತಾಳಿದೆ. ನವಸಾಕ್ಷರರು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿರುವ ಉನ್ನತ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಪಾದಕ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಪಾಲ್ಗೊಂಡವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳು. ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಇಂತಹ ಒಂದು ಗುರುತರವಾದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀಲೂಕೋಸ್ ವಲ್ಲತ್ತರೈ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಓದುಗರು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ
ಕುಲಪತಿಗಳು
